

**МІЖКОНФЕСІЙНІ ВІДНОСИНИ В ГАЛИЧИНІ
(КІНЕЦЬ 80-х – ПОЧАТОК 90-х РОКІВ ХХ ст.)**

Проблема міжконфесійних відносин у Галичині кінця 80-х – початку 90-х років ХХ століття вивчена недостатньо. Обмежений доступ до опрацювання церковних архівів звужував сферу дослідницької роботи до використання матеріалів періодичних видань та архівів регіональних відділень КДБ та КПУ. У другій половині 90-х років були здійснені перші спроби комплексного підходу до вивчення проблем міжконфесійних відносин у Галичині В.Пащенко [8; 9] (проблема легалізації греко-католицької та усамітнення православної церков в Україні), С.Кобутою [4; 5; 6] (політичні аспекти легалізації УГКЦ), В.Марчуком [7] (легалізація Української греко-католицької церкви) та М.Байраком [2] (державотворчий потенціал національної церкви).

Проте історія міжконфесійних відносин у Галичині ще не знайшла достатнього і всебічного висвітлення в науковій літературі. Залишився поза увагою регіональний фактор розвитку духовно-релігійного життя, який мав певні особливості у кожній з областей Західної України. Тому пропонується аналіз розвитку міжконфесійних відносин у Галичині має на меті окреслити регіональну специфіку загальноукраїнського процесу легалізації греко-католицької та усамітнення православної церков.

Події 90-х років ХХ століття стали переломними в історії державотворення та консолідації українського народу в єдину націю. Пройшовши довгий і нелегкий шлях суспільно-політичних перетворень у рамках радянської системи, на теренах Української держави сформувалася нова політична еліта, яка, усвідомивши національну ідентичність українського народу, стала на позиції легалізації української церкви. Однак Україна як самостійна держава отримала неоднозначну, складну церковно-релігійну спадщину. На хвилі національно-культурного й духовного піднесення кінця 80-х років у країні проростала тенденція до усамітнення православної церкви та легалізації заборонених раніше церков. Це стало наслідком, з одного боку, загострення суспільних проблем, а з іншого, – зняття заборон на релігійне життя і забезпечення з боку держави реальних гарантій свободи совісті [3, с. 1].

Україна як суверенна держава сьогодні має певні суперечливі дискурси у міжконфесійних процесах, є суттєві розбіжності в стратегії державного будівництва. Останнє явно не сприяє національній єдності,

а, навпаки, є чинником духовного розколу, насамперед, серед представників титульної нації, які є прихильниками різних церковно-релігійних центрів [2, с.66].

На регіональному рівні причини виникнення конфліктів між різними конфесіями мають переважно богословсько-канонічний, соціальний, правовий характер. Виникненню конфлікту сприяє недосконале законодавство у релігійній сфері, наявність у ньому відірваних від сучасного життя декларативних заяв та романтичних настроїв. Відсутність у законі положень про регіональну специфіку створює основу для появи підзаконних актів, тенденційного тлумачення законодавства на місцях [11, с.13].

Розв'язанню проблеми церковної інтеграції в Галичині може сприяти й вивчення та переосмислення історичного досвіду, який засвідчує, що Україна протягом багатьох століть майже не знала прикладів справді успішних церковних об'єднань. Тим більше, що впродовж усієї історії державотворення в Україні її еліта була зацікавлена у власній церкві. При цьому суверенність держави, серед іншого, передбачала й самостійний її статус. На значущість релігійного чинника у боротьбі українського народу в національно-визвольних змаганнях за власну державу вказували багато відомих історичних діячів української держави і церкви. Зокрема, митрополит В.Липківський зазначав, що "...в захопленні народу українською Церквою відзначається національна риса, народ полюбив свою рідну Церкву, як свою національну відміну", "народ ще досі дивиться на Церкву очима своїх прадідів ще 17-го віку, що рідну Церкву вважали своєю головною національною прикметою" [2, с.67].

Важливою складовою української опозиції радянській системі кінця 80-х – початку 90-х років став широкий суспільний рух за відновлення діяльності Української греко-католицької церкви, який активно набирав обертів у Галичині – П'ємонті національно-політичного та церковно-релігійного відродження українського народу. За слушним висловом С.Кобути, духовно-релігійне піднесення "за своїми масштабами вийшло за рамки суто релігійного питання, набувши політичного характеру" [7, с.148].

Поштовхом для розгортання широкого релігійного руху в Галичині став феномен "Грушівського дива" – поява 26 квітня 1987 року на недіючій греко-католицькій капличці в с. Грушів Дрогобицького району Львівської області зображення Богородиці. Це явище викликало велике піднесення серед віруючих і до місця події потяглися тисячі паломників [4, с.24].

Події в Галичині не залишилися поза увагою партійного керівництва. Так, секретар ЦК Ю.Єльченко та завідувач відділу пропаганди

і агітації Л.Кравчук інформували ЦК Компартії України у листі від 3 червня 1987 року “про спалах релігійного фанатизму в деяких західних областях республіки”. Автори вказували, що 26 квітня 1987 року релігійні фанатики розпустили чутки про “явлення богородиці” у недіючій уніатській каплиці в с. Грушів Дрогобицького району на Львівщині. Вони викликали ажіотаж, привернули увагу значної маси зацікавлених не лише з навколишніх сіл, але й з інших районів та сусідніх областей [9, с.448].

На зібраннях, які відбувалися після богослужінь, лунали заклики до влади дозволити релігійні відправи за греко-католицьким обрядом, передати в руки віруючих зняті з обліку, занедбані в радянські часи культові споруди УГКЦ. Оскільки греко-католицька церква навіть в умовах її підпільної діяльності мала на Прикарпатті досить стійкі позиції (у 1987 р. на території Івано-Франківської області мешкали 45 греко-католицьких священників, 73 монахи, понад 15 тис. активних віруючих), то рух за її легалізацію набрав значного розмаху. Його зростанню сприяли відкрита заява групи священнослужителів та віруючих УГКЦ від 4 серпня 1987 року в західних засобах масової інформації про свій вихід із підпілля і моральна підтримка українських греко-католиків із боку Папи Римського Івана Павла II та ряду провідних політичних діячів західних країн. Велику роботу проводили священники та активісти УГКЦ під проводом єпископів Павла Василика та Софрона Дмитерка. Важливу роль у координації дій греко-католиків західноукраїнських областей відіграли члени створеного восени 1987 року у Львові Комітету захисту УКЦ, до складу якого входили і мешканці Прикарпаття: Ярослав Лесів із м. Болехова та Стефанія Петра-Січко з м. Долини [6, с.76].

Усвідомлюючи небезпечний для системи розвиток подій в Галичині, партійні та правоохоронні структури запобігали наростанню греко-католицького руху. Вони покладали великі надії на православну церкву, ієрархія якої відверто виступила проти легалізації УГКЦ. Митрополит Київський та Галицький Філарет залякував суспільство: “А що буде як, не дай Боже, легалізується Українська католицька церква? Нові месії розведуть таку ворожнечу, що ми усі будемо не раді”. Отже, компартія, влада і Російська православна церква єдиним фронтом виступили проти відродження УГКЦ [7, с.150].

Вороже ставлення РПЦ до діяльності підпільних греко-католицьких громад постійно було характерне для її представників. Яскравим прикладом такої конфронтації можуть слугувати факти, наведені дослідником І.Гречком у статті “Відновлення УГКЦ в Україні”. Вивчаючи проблему легалізації УГКЦ, автор зосередив свою увагу на висвітленні подій ювілейного торжества у Львові, зауваживши, що “... у травні

1986 року російсько-православний Львів вирішив ще раз поглумитися над “уніатами”, справивши на святому Юрі гучні святкування з нагоди 40-річчя урядової ліквідації УГКЦ...”. Ювілейні доповіді, виголошені переважно російською, мали на меті лише одну мету: ганьбити “уніатство”, католицизм і, зрозуміло, Ватикан [9, с.446]. Варто також зазначити, що місцеве партійне керівництво, щоб уникнути масових народних виступів, у цей день заарештувало всіх підпільних греко-католицьких священників, чим ще раз продемонструвало свою ворожу позицію до церковно-релігійного руху в Галичині.

З огляду на це, на думку Л.Кравчука, духовно-релігійний рух у Галичині набрав якісно нових рис, зазнавши докорінних перетворень. Вжиті на місцях заходи, спрямовані на припинення незаконної діяльності решток уніатства, з одного боку, послабили їх активність, а з іншого, – примусили перебудуватися, змінити тактику. Вони все глибше йдуть у підпілля, здійснюють обряди невеликими групами за різними адресами, частіше всього в так званих “домашніх церквах”, обладнаних колишніми уніатськими священниками, ченцями, найбільш відданими віруючими. В другій половині 80-х років “такого роду зборища” досить часто фіксувалися в Івано-Франківській, Львівській, Тернопільській областях. У таких “церквах” були встановлені радіоприймачі, налаштовані на Ватикан, Польщу. Виявлені випадки організованого колективного прослуховування радіопередач про приїзд Папи Римського в Польщу в містах Долина і Калуш Івано-Франківської, Бучач Тернопільської областей. Продовжувалася практика роз’їздів колишніх священників із метою нелегального проведення обрядів, обслуговування “уніатськи налаштованих віруючих” за місцем їх проживання [8, с.401].

Влітку 1988 р. у Галичині розгорнувся рух громадсько-політичних організацій. Нечисленні неформальні товариства зробили перші спроби перетворити український рух на масову суспільно-політичну силу. Основним ідейним мотивом цих спроб була підтримка і поглиблення процесу демократичної перебудови суспільства. Однак, на наш погляд, що більше офіційна ідеологія терпіла поразок, то активнішим був пошук “підпільних ворогів” [9, с.470]. Партійно-державні органи свідомо провокували конфліктні ситуації на релігійному ґрунті, в яких вони були на боці прихильників РПЦ. При цьому ЦК КПУ заявляв, що його позиція стосовно УГКЦ “це не обмеження, заборона для віруючих, а недопущення використання релігії в антисоціальних, націоналістичних цілях”. На його думку, реєстрація УГКЦ викликала б “серйозний конфлікт, почався б розкол віруючих по релігійно-національній ознаці”, а її прихильники “попали б у підпорядкування реакційному емігрантському

центру УКЦ”. І, врешті-решт, було б завдано значного удару по лояльних миротворчих позиціях РПЦ. А тому “партійні і радянські органи, особливо західноукраїнського регіону, відносяться до спроб реанімації уніатства як релігійно-політичної організації на націоналістичній основі різко негативно. Категорично проти цього УПЦ та інші релігійні об’єднання” [4, с.26].

Активізації західноукраїнських віруючих сприяло відзначення християнським світом у 1988 р. тисячолітнього ювілею хрещення Київської Русі. Радіо “Свобода” відзначило навесні того ж року, що “серед віруючих Західної України відчувається велике піднесення, спонтанно люди збирають підписи і їдуть із зверненнями до Москви домогатися легалізації їхньої парафії” і що протягом перших трьох місяців було зібрано близько 10 тис. підписів на підтримку УГКЦ [4, с.25]. На святкуванні річниці хрещення Русі до Львівсько-Тернопільської єпархії прибули голови Ради у справах релігій М. Колесник, екзарх України митрополит Філарет, що мало вселити впевненість в учасників і гостей свята. В обласних центрах Галичини відбулися божественні літургії, урочисті збори, прийоми в облвиконкомах. Архієреї, віруючі свідчили, що “західноукраїнська гілка православної церкви, колись насиллям відірвана від свого кореня – Київської Русі, хоч і була зранена, стомлена поневолювачами, повернулася до Матері – Православної Церкви, до своїх єдинокровних братів і сестер під байдливим доглядом першосвятителів... Життя віруючих галицької землі в лоні матері Церкви в дні цього ювілейного свята свідчить про немеркнучу справу нащадків віри святого князя Володимира, про освячений обов’язок віків і єдність православного народу” [9, с.466].

Однак варто зауважити, що громадсько-суспільні настрої галичан були спрямовані зовсім в інше русло і не співпадали з поглядами православного духовенства Московського патріархату.

Помпезне святкування річниці хрещення Русі, яке проходило під офіційним гаслом єдності православної церкви, все ж таки не змогло стати на перешкоді розвитку регіональних релігійних рухів. Першою реакцією командно-адміністративного управління держави на активні дії греко-католиків у Галичині послужила поява в серпні 1988 року доповідної записки секретаря ЦК Ю. Сльчука та голови КДБ республіки М. Голушка “Про нові тенденції в діяльності уніатських екстремістів у західних областях республіки та додаткових заходах для їх нейтралізації”. У ній наголошувалося, що підбурювані західними підривними центрами, “зловживаючи демократією і гласністю, уніатські верховоди

організували серед населення збір підписів під листами з вимогами про реєстрацію УГКЦ” [9, с.477].

Аналогічні звернення надходили до центру також із регіональних обкомів КПУ та КДБ. Так, управлінням МВС і КДБ Івано-Франківської області до обкому КПУ була надіслана доповідна записка “Про організований греко-католицькими священиками молебень і похід вулицями Івано-Франківська”. В записці мова йшла про те, що “Василик та інші священики під час проведення проповіді зверталися до мирян із закликами добиватися позитивного вирішення питання про легалізацію УКЦ” [1, с.84]. Секретар Тернопільського обкому партії В.Острожинський інформував ЦК Компартії України у листі від 1988 року про “незаконне зборище прихильників уніатства” в с. Зарваниця Терехівського району. За його словами, 16-17 липня біля шанованого віруючими “святого місця” зібралось понад 2 тисячі вірних із Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської і Тернопільської областей. Серед них чимало молоді із засобами звукозапису, відеокамерами. Виступи, на думку В.Острожинського, мали “політичний, наклепницький характер. Демагогічно посилалися на висловлення В.Леніна, М.Горбачова, Конституції СРСР, рішення XIX Всесоюзної партійної конференції про свободу совісті і демократизацію. Звучали вимоги визнати Українську католицьку церкву і збирали для цього підписи учасників зборища, заклики йти до людей і агітувати “за нашу Українську церкву” [9, с.472].

У цей час широкого розмаху починає набирати релігійна полеміка, ініційована РПЦ із метою обґрунтування тези існування єдиної православної церкви з часів Київської Русі. Часопис “Православний вісник” збільшив кількість публікацій, спрямованих проти УГКЦ. Вони, власне, були однаковими за змістом. Тому для прикладу наведемо дві. Протоієрей Р.Андріанович, член Ініціативної групи та учасник Львівського собору 1946 року, у статті “Унії немає вороття” наголошував: “Є події, значущість яких не зменшується, хоч вони все далі й далі відходять в історію. До таких подій належить історичний Львівський Церковний Собор, який відбувся 1946 року в храмі святого Юра у Львові. На ньому представники від духовенства і мирян усіх греко-католицьких єпархій Галичини вирішили одноставно раз і назавжди скасувати Брестську унію 1596 року і возз’єднатися з Руською Православною Церквою, тобто вернутися до православної віри батьків, віри святої Ольги і святого Володимира та інших наших православних святих. Як заблукані діти, повернулися вони в лоно своєї матері – Православної Церкви, від якої були колись відірвані гнобленням шляхетського панства королівської

Польщі та лукавим підступом зрадливих духовних керівників, єпископів, призначуваних королями”. Завершує він статтю досить оптимістично: “Отож немає і не може бути в Україні до унії вороття” [8, с.413].

Таку саму позицію займав Перший секретар Івано-Франківського обкому КПУ І.Посторонко, заявляючи, що “уніатське питання не що інше, як прикриття націоналізму”, а голова Ради у справах релігії при Раді Міністрів УРСР М.Колесник був категоричний: “У нас в республіці ніякої греко-католицької церкви немає” [4, с.25].

Однак жодні намагання партійного керівництва і православного духовенства Московського патріархату заперечити історичність та легітимність існування УКЦ не дали бажаного результату. Під впливом зростання національної свідомості та ідеї повалення командно-адміністративної системи громадськість Галичини стала на міцні позиції боротьби за легалізацію та реабілітацію Української греко-католицької церкви. Питання української церкви на кінець 80-х років потрапило в призму ідеологічних протистоянь перших громадсько-політичних організацій, які ототожнювали поняття самостійності церкви з поняттям самостійності Української держави.

У другій половині 1989 року релігійний рух у Західній Україні набув масового характеру. Особливо масштабною була 100-тисячна маніфестація греко-католицьких віруючих, яка пройшла вулицями Львова 17 вересня 1989 р. під гаслами легалізації УГКЦ. Вона, за оцінкою радіо “Свобода”, стала “найбільшим досі виявом могутності Української католицької церкви в офіційно атеїстичній державі...”. Після таких подій, за його прогнозами, “питання легалізації УКЦ по суті було вирішене фактично, залишилося його оформити тільки юридично” [4, с.26].

Переломним моментом у процесі становлення УГКЦ стала зустріч Голови Верховної Ради СРСР М.Горбачова з Папою Римським Іваном Павлом II 1 грудня 1989 р., яка відкрила шлях до організаційної легалізації та розвитку УГКЦ. Цього ж дня голова Ради у справах релігій при РМ УРСР М.Колесник заявив, що греко-католицькі парафії реєструватимуться Радою на тих самих умовах, що й інші, визнані державою релігійні товариства, додавши, очевидно, для збереження власного обличчя, що ухвала про це прийнята ще 24 листопада 1989 р. [9, с.50]. За цих умов архієпископ В.Стернюк скликав 23 січня 1990 року у Львові церковний Собор УГКЦ за участю 6 єпископів і 150 священників. Він проголосив легалізацію церкви, визнав неканонічним Львівський псевдособор 1946 р., висунув вимогу повернути церкві її храми та визнати церковну ієрархію УГКЦ [7, с.154].

Отже, легалізація Української греко-католицької церкви дала новий поштовх для розвитку міжконфесійних відносин у Галичині. Вихід

релігійних громад із підпілля супроводжувався активним процесом створення парафій на місцях. Однак, вирішивши одну проблему, радянське керівництво не підозрювало виникнення іншої: конфлікт розгорнувся між православною та греко-католицькою конфесіями за право володіння храмами та іншими культовими спорудами.

Водночас звертає на себе увагу таке. Галичина наприкінці 80-х років, будучи регіональною базою більшості новітніх партій і неформальних організацій, стала ареною гострого міжконфесійного конфлікту не лише між греко-католиками і православними, а й самими православними. Оскільки Східна і Південна Україна мали порівняно невелику кількість активних віруючих, які до того ж залишалися лояльними до РПЦ, відродження Української автокефальної православної церкви відбувалося в основному в Західній Україні, де й з'явилася її перша парафія. “Іронія ситуації, – пише Я.Грицак, – полягає в тому, що в Галичині УАПЦ не мала за собою історичних традицій: до 1946 року місцеве населення було поголовно греко-католицьким. Щоб перешкодити відродженню більш небезпечної для них Української католицької церкви, партійні органи й органи державної безпеки воліли надавати підтримку УАПЦ у Галичині, водночас перешкоджаючи її відродженню на Сході і Півдні України” [9, с.505].

У лютому 1989 р. розпочав діяльність “Ініціативний комітет за відновлення УАПЦ”. У Києві 5-6 червня 1990 р. відбувся Всеукраїнський Собор УАПЦ, на якому було заявлено про відновлення Української автокефальної православної церкви та ухвалено рішення про утворення її патріархату. Визнано недійсним акт приєднання української церкви до Московського патріархату у 1686 р. [2, с.69]. З цього приводу російський дослідник Д.Поспеловський у своїй монографії “Русская православная церковь в XX веке” висунув власну версію скликання першого собору УАПЦ. Він пише, що, очевидно, головною причиною була ініціатива архієпископа Львівського і Галицького Івана, його небажання залишатися під керівництвом митрополита Філарета. Після усунення останнього з Київської кафедри на соборі єпископів у Харкові у квітні 1992 року колишній єпископ РПЦ Іван звернувся з проханням до патріарха прийняти його в лоно РПЦ та поновити в сані. Отже, у 1990 році в Україні функціонувало дві гілки православ'я – УПЦ та УАПЦ, котрі ставились одна до одної досить неприязно [9, с.507].

Незважаючи на те, що офіційна позиція державного апарату стала лояльною відносно діяльності релігійних громад, все ж таки процес повної легалізації УГКЦ супроводжувався зростанням релігійної напруги, оскільки керівництво РПЦ і партійно-державні органи, які його підтри-

мували, намагалися всіляко перешкодити відновленню прав гнаній церкви. 21 січня 1990 р. частина священників та віруючих РПЦ провела церковне зібрання у м. Галичі, заявивши про свій вихід із РПЦ і перехід до Української автокефальної православної церкви. На початку лютого на базі Київського патріархату було утворено Українську православну церкву на чолі з екзархом Філаретом. Таким чином, релігійна палітра, особливо в західних областях України, різко змінилася. Церковний поділ зумовив боротьбу не тільки ідейну, але й за культові споруди і церковне майно, втягуючи у міжконфесійне протистояння не лише служителів культу, але й віруючих. Одним із перших прикладів резонансного протистояння в Івано-Франківській області стала боротьба за володіння Івано-Франківським кафедральним собором. Під тиском громадськості, на вимогу віруючих греко-католиків було відновлено історичну справедливість і собор переданий у підпорядкування УГКЦ. Однак у багатьох містах і селах області боротьба за культові приміщення виходила за рамки толерантності, ускладнюючи релігійну і соціальну ситуацію [5, с.39].

Конфлікти між українськими православними церквами, греко-католиками і православними носили яскраве політичне забарвлення. Різні політичні утворення при розв'язанні своїх проблем зверталися до церкви, залучаючи віруючих у свої ряди для розширення соціальної бази діяльності, зміцнення власних позицій в суспільстві. Політична ситуація в Україні впливала й на церкву, інтерпретацію духовенством та мирянами сутності міжконфесійних протистоянь, шляхів їх подолання, різних соціальних проблем, особливо характеру і спрямованості соціально-економічних реформ у забезпеченні соціальної та політичної стабільності в регіонах [11, с.14].

Однак головною причиною міжконфесійних конфліктів у Галичіні були суперечності щодо розподілу церковно-храмових споруд між різними релігійними течіями. Такі суперечності досить часто набирали рис аморального характеру. На підтвердження сказаного ми можемо навести декілька фактів, що мали місце в регіоні. Так, у селі Переволока Бучацького району Тернопільської області внаслідок релігійної сутички був убитий греко-католиком православний християнин, батько п'яťох дітей В. Мокрицький. У м. Івано-Франківську помер священник М. Новосад, працівник редакції газети "Православний вісник". Його тіло протягом тривалого часу не могли поховати через пікетування цвинтарів греко-католиками. Тут же греко-католицькі екстремісти погрожували фізичною розправою пастору баптистської общини, якщо він відмовиться перейти до УГКЦ [9, с.516]. Таким чином, релігійна агресія здійсню-

валася католиками східного обряду не тільки проти православних, а й проти протестантів, релігійні вірування яких були чужими для українського народу і не мали історичного коріння в Галичині. Однак для об'єктивного висвітлення проблеми міжконфесійних відносин у Галичині варто зазначити, що зі середини 90-х років прояви агресивних дій православних проти греко-католиків набули систематичного характеру.

Проголошення України незалежною державою докорінно змінило церковно-релігійну ситуацію в Галичині. Релігійні конфлікти досягли небаченої гостроти. Основним лейтмотивом несприйняття більшістю галичан православної церкви була впевненість у її проросійській орієнтації. Ситуація в Західній Україні змінилася на краще лише після того, як православні громади, що залишилися у краї, перейшли під зверхність Української православної церкви Київського патріархату чи УАПЦ. І головне – православна церква в Галичині поступово втратила свій імідж виразника інтересів Москви, що надзвичайно важливо для цього регіону [10, с.14].

У 90-ті роки була проведена значна робота з підведенням правової бази під церковно-державні стосунки, діяльність релігійних організацій. Держава усвідомила значення релігії в житті суспільства. В Прембулі Конституції України є слова “про відповідальність перед Богом”. Однак держава прагне не втручатися в церковне життя. Умови діяльності релігійних організацій визначено Законом України від 23 квітня 1991 року. Пріоритетним у державно-церковних відносинах вважається забезпечення конституційних положень про відокремлення церкви від держави і школи від церкви, рівноправності всіх офіційно діючих в Україні релігій та права громадян на свободу совісті [3, с.2].

Однак, попри значний прогрес у розвитку відносин між УГКЦ, УПЦ КП, та УАПЦ, проблемні питання між ними досі ще не зняті повністю. Одним із найгостріших таких питань залишається проблема спільного богослужбового використання храмів, яка й дотепер остаточно не врегульована і яка тісно пов'язана з питанням розв'язання проблеми власності на церковне майно. Можна прогнозувати, що з вирішенням проблеми відповідного забезпечення усіх культовими спорудами питання міжконфесійних протистоянь у Галичині між УГКЦ, УАПЦ та УПЦ КП буде остаточно зняте [10, с.14].

Отже, на початок 90-х років ХХ ст. у Галичині сформувалася нова структура церковно-релігійних конфесій греко-католицького та православного віросповідань. Однак законодавче врегулювання міжконфесійних відносин все ж таки не змогло зняти напруги в середовищі

релігійних громад. Активно розгорілась боротьба за право власності на храмові споруди. Крім того, релігійне питання стало основою для політичних маніпуляцій різних політичних сил у Галичині, що негативно позначилося на духовно-культурному розвитку регіону.

Подальшого, глибшого дослідження потребують питання ролі церкви в суспільно-політичному житті регіону та у національному і морально-етичному вихованні молоді Галичини кінця 80-х – початку 90-х років ХХ століття.

1. Довідка управління МВС і КДБ Івано-Франківської області і обкому КПУ про організований греко-католицькими священиками молебень і похід вулицями м. Івано-Франківська та установчі збори осередку НРУ в с.м.т. Бурштин 14 серпня 1989 р. // Галичина. – 1999. – №3.
2. Байрак М. Державотворчий потенціал національної церкви // Віче. – 2003. – №2.
3. Даниленко В. Релігійне життя в Україні в 90-ті роки // Історія України. – 2002. – груд. (№45).
4. Кобута С. Політичні аспекти легалізації Української греко-католицької церкви (1987-1991рр.) // Людина і політика. – 1999. – №3.
5. Кобута С. Прикарпаття в новітній Українській національно-демократичній революції (1988-1991рр.) // Галичина. – 2001. – №7.
6. Кобута С. Розвиток політичної боротьби на Прикарпатті в 1989-1990 роках // Галичина. – 1999. – №3.
7. Марчук Василь. Українська Греко-Католицька Церква. Історичний нарис. – Івано-Франківськ: Плай, 2001.
8. Пашенко В. Греко-католики в Україні (від 40-х рр ХХ ст до наших днів) – Полтава, 2002.
9. Пашенко В. Православ'я в новітній історії України. Частина друга. Полтава, 2001.
10. Перевезій В. "Ліві" та "Праві" шляхи церкви. До перехрестя?: релігійна ситуація в Україні // Дзеркало тижня – 2001. – 24 березня.
11. Уткін О. Міжконфесійні конфлікти в регіоні. Чому? // Віче. – 1999. – №6.

The author of the scientific article tried to explore the problem of the religious relations in Galychyna at the end of 80-s the beginning of 90-s of the XX-th century. The peculiarity of this problem is that the process of development and prosperity of church – religious relations was closely connected with the crash of totalitarian system and disintegration of the U.S.S.R.

The object of the given problem is the religious communities of Greek-Catholic and Orthodox creed in Galychyna.